

Marian Jonkajtys (ur. 20 maja 1931 w Augustowie, zm. 4 kwietnia 2004 w Warszawie) – polski aktor, reżyser teatralny, poeta, rzeźbiarz, pedagog. Założyciel i wieloletni dyrektor warszawskiego Teatru Rampa.

Urodził się w Augustowie, w rodzinie nauczycielskiej. Jego rodzice byli pierwszymi nauczycielami (1919 r.) w Szkole Podstawowej w Radziłowie. Ojciec - Hieronim Jonkajtys został aresztowany w październiku 1939 i zamordowany przez NKWD (w tym czasie Augustów był już pod okupacją sowiecką). Wcześniej - we wrześniu 1939 w walkach z Sowiecami zginął starszy brat Mariana - Bronisław, podchorąży Wojska Polskiego. 13 kwietnia 1940 Marian Jonkajtys wraz z matką, bratem Janem i czterema siostrami został wywieziony do kołchozu w Północnym Kazachstanie, w okolice Pietropawłowska i Kokczetawu (Grażyna Jonkajtys – Luba, siostra Mariana, swoje wspomnienia z tego okresu spisała w książce: *Was na to zdzieś priwiezli, szto by wy padochli - Kazachstan 1940-1946*; pierwsze wydanie: Instytut Literacki, Paryż 1981 - jako Maria Januszkiewicz-Kazachstan).

Do Polski Jonkajtysowie wrócili dopiero po 6 latach katorgi, w kwietniu 1946. Zamieszkali w Warszawie, gdzie Marian Jonkajtys podjął naukę w Liceum Ogólnokształcącym im. B. Limanowskiego. Po uzyskaniu matury, przez dwa lata (1950-1952), studiował rusycystykę na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Warszawskiego, a potem został studentem Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej (PWST) im. Aleksandra Zelwerowicza (na Aktorskim Wydziale Estradowym). Ukończył studia (z odznaczeniem) w 1957.

W latach 1957-59 występował w Teatrze Buffo w Warszawie (debiut 9 marca 1957), w latach 1959-61 w Teatrze Syrena, w latach 1961-69 w Teatrze Ludowym (gdzie także reżyserował) oraz Teatrze Nowym. W 1961 był reżyserem pierwszego Konkursu Polskiej Piosenki w Warszawie (wygrała piosenka w wykonaniu Reny Rolskiej, która w 1965 została jego żoną). W 1965 wraz z Wojciechem Młynarskim, Jerzym Derflem i Reną Rolską założył teatrzyk "Dreszczowiec".

W 1972 zostaje ojcem Grzegorza (później absolwenta Wydziału Grafiki warszawskiej ASP; autora okładek i ilustracji do wszystkich niemal książek Mariana Jonkajtysa).

W roku 1974 w pomieszczeniach Domu Kultury na Targówku zorganizował teatr muzyczno-estradowy zwany Teatrem na Targówku (późniejsza Rampa). Do 13 grudnia 1981 był dyrektorem naczelnym i artystycznym teatru. Współpracował z PAGART-em (wielokrotnie wyjeżdżając do USA, Kanady, ZSRR i NRD) oraz Polskim Radiem (*Podwieczorek przy mikrofonie*). Dla telewizji reżyserował programy rozrywkowe (np. *Teatrzyk Marianowicza* w cyklu Telewizyjny Leksykon Humoru - 1967) oraz imprezy estradowe (m.in. Festiwal Polskiej Piosenki Opole'74).

Przez 27 lat był też wykładowcą PWST w Warszawie (początkowo jako asystent Ludwika Sempolińskiego i Aleksandra Bardiniego, a od 1968 już jako adiunkt), gdzie uczył interpretacji piosenki estradowej.

Po ogłoszeniu stanu wojennego, odwołany przez ówczesne władze, przestał być dyrektorem Teatru na Targówku. Nie chcąc występować jako aktor, zajął się metaloplastyką i rzemiosłem artystycznym (zdał egzamin czeladniczy). W rzeźbieniu i inkrustowaniu metalem drewnianych ikon, obrazów i pamiątek pomagała mu żona, piosenkarka Rena Rolska, która również wycofała się z życia estradowego. W latach 1987-2000 mieszkał z rodziną w Sulejówku, gdzie m.in. działał na rzecz odbudowy "Milusina" - domu Marszałka Piłsudskiego.

Po roku 1989, gdy reaktywowano Związek Sybiraków, pisał wiersze w większości poświęcone męczeństwu polskich zesłańców na Syberii i w Kazachstanie. Najbardziej znanym jest *Marsz Sybiraków*, do którego muzykę napisał Czesław Majewski. Utwór został oficjalnym hymnem Związku Sybiraków. Jonkajtys zaprojektował i wykonał (metodą inkrustacji) drewniany różaniec sybiracki, którego wagoniki - paciorki inkrustowane nazwami miejsc zsyłek Polaków na Syberię symbolizują Polską Gólgotę Wschodu. Różaniec ten, jako dar Związku Sybiraków, został ofiarowany Ojcu Św. Janowi Pawłowi II. Repliki różańca znajdują się w licznych kościołach w kraju. Był także inicjatorem idei Marszu Żywej Pamięci Polskiego Sybiru, który odbywa się od 2001 w Białymstoku.

W 2005 jednej z ulic w centrum Augustowa nadano imię Mariana Jonkajtysa. W Sulejówku jest park jego imienia, a w 2009 odsłonięto tam kamień pamiątkowy z tablicą upamiętniającą Mariana Jonkajtysa oraz sybiraków. W Puławach rondo przy ul. Dęblińskiej nazwane jest Rondem Mariana Jonkajtysa. W 2009 VI Światowy Zjazd Sybiraków w Szymbarku przyznał Marianowi Jonkajtysowi pośmiertnie nagrodę Ambasadora Sybiraków i "Bursztynowe drzewo".

Odznaczony był m.in. Złotym Krzyżem Zasługi. Zmarł w Warszawie; pochowany na Powązkowskim Cmentarzu Komunalnym.